

Rapport från konferensen ALMS - Queering Memory

Berlin 2019-06-27 - 2019-06-29

Olov Kriström

Den internationella konferensen ALMS - Archives, Libraries, Museums and Special Collections samlar sedan 2006 personer intresserade av LHBTQI-relaterat¹ kulturarv och historia. Konferensens sjätte upplaga hölls i Berlin 27-29 juni, dit jag hade möjlighet att åka tack vare ett resestipendium från Svensk Biblioteksforening. Som styrelseledamot i Queerrörelsens Arkiv och Bibliotek (QRAB) hoppades jag få inspiration, tips och nya kontakter som kan hjälpa till att utveckla föreningens verksamhet. Som en bara 1½-årig organisation är det viktigt och välkommet för QRAB att kunna ta del av erfarenheter som andra gjort och uppmuntras av goda exempel.

Konferensen hölls på queerhistoriskt legendarisk mark: alldeles bredvid terrassen där ca 400 deltagare från 40 länder åt lunch och middag i den gassande sommarsolen låg 1919-1933 den nu rivna byggnaden för Institut für Sexualwissenschaft, som bland mycket annat samlade dåtidens främsta bibliotek om sexuell mångfald - 12 000 volymer som sedan plundrades och brändes av nazisterna. Att dessutom 50-årsjubileet av Stonewallupproret i New York - händelserna som kommit att betraktas som en milstolpe i kampen för queeras rättigheter - inföll precis under konferensdagarna fick historiens vingslag att fläktas lite extra i värmen.

Intresset för teman kring queer historiografi och inkluderande kulturarvsarbete har ökat de senaste åren, vilket arrangörerna fick erfara genom den stora respons de fick då de gick ut med call for papers för konferensen. Angelägna om att ta tillvara på detta intresse utökades efterhand konferensschemat, så att det i slutändan hölls drygt 180 presentationer i 6 parallella spår. För deltagarna innebar det ett rikt utbud att välja bland - något som ibland orsakade viss beslutsångest. Som tur var fanns också 4 andra QRAB-representanter på plats, så vi kunde sprida ut oss och efteråt dela med oss av vad vi hört. I den här rapporten kommer jag dock att hålla mig till exempel på sådant jag själv tog del av.

Redan i de inledande välkomsttalen trädde en av konferensens röda trådar - om vilka röster och historiska erfarenheter som marginaliseras också inom queer historieskrivning - då bland andra Sawsan Chebli från Berlins stads avdelning för aktivt medborgarskap och Sanni Est från ALMS arrangörsgrupp poängterade vikten av att se marginalisering och diskriminering av queera personer som kopplat till andra maktstrukturer rörande rasifiering, ekonomi och kön. När en annan invigningstalare, ALMS-grundaren Jean Tretter, talade sig varm om konferensen som en del av en global queer familj kan de perspektiven tjäna som en nyttig påminnelse om att också familjer genomskärs av konfliktlinjer.

Den intersektionella tråden spänns vidare i flera presentationer. Brett Loughheed talade om hur biblioteket vid University of Winnipeg, Kanada, samarbetar med ursprungsfolkgrupper för att inkludera material och muntliga berättelser relaterade till two-spirit-personer. Dotan

---

¹ Lesbiska, homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexuella - i resten av denna text använder jag "queer" som en samlingsterm för dessa.

Broom och Yoav Zaritsky talade om ett projekt för att samla muntliga berättelser från queera personer i Haifa, Israel, och hur de i en spänd politisk situation navigerat kring skillnader i ålder, kön, etnicitet och nationalitet för att få en så mångfaldig bild som möjligt. Rebecca Hale fördjupade klassperspektiven i en presentation om hur museet vid Gressenhall Farm and Workhouse i Norfolk, Storbritannien, gjort queera tolkningar av föremål i sina samlingar, och använt dessa i arbetet med en lokal grupp för queera ungdomar - något som kan stärka ungdomarna genom insikter om att den queera historien inte bara levts av kända personer i metropoler. Birgit Bosold berättade om de konflikter som uppstod när Schwules Museum i Berlin, Tyskland, 2018 satsade på att genomföra ett kvinnoår i utställningar och programverksamhet - det som initierades som ett sätt att synliggöra trans-/queerfeministiska och lesbiska teman i en institution som tidigare fokuserat på bögar kritiserades av vissa som revanschism och inskränkt snedvridning (trots att besökssiffror och intäkter ökade).

Presentationerna och samtalen om marginalisering och representation gav inte några enkla lösningar på problemen, men verkade åtminstone eniga i synen på att vägen framåt, mot en värld med mer mångfald och jämlikare resursfördelning, börjar med just den här sortens diskussioner, där konflikter kan erkännas och sättas ord på. I det avslutande panelsamtalet, där personer i publiken ställde frågor om konferensens organisering - t.ex. hur det går att möjliggöra ett större deltagande från globalt och lokalt underprivilegierade grupper eller hur en bredare representation kan göras i paneler - poängterade också Kate Davison, konferensens programkoordinator, att problemet inte går att lösa inom ramarna för ett arrangemang som ALMS. När hela världen är full av orättvisor kommer det att märkas även när man försöker arbeta mot dessa orättvisor. För att förändra ens egen verksamhet behöver man därför samtidigt ändra förutsättningarna för den, genom att arbeta för solidaritet och allianser till progressiva rörelser i samhället i stort.

En annan röd tråd, som stack upp mer i förbifarten - men med regelbundenheten av ett tydligt mönster - var frågan om resurser. Villkoren skiljer sig åt, från Felipe Cesar Camilo Caro Romero som förvarar arkivet från Colombias tidiga homorörelse i en låda under sin säng till delegaterna från Collectif Archives LGBTQI som förhandlar med politiker i Paris om finansiering för ett fristående queerarkiv. Så gott som alla som representerade gräsrotsorganisationer nämnde vid något tillfälle att det alltid behövs pengar, personal och tak över både huvuden och hyllor - och att det är en kamp att få dessa resurser. Ett exempel är min egen presentation, som beskrev processen när RFSL upplöste sitt bibliotek i Stockholm i slutet av 2017 efter att hyreshöjningar aviserats. Talande i det sammanhanget var tyvärr också att mediebevaktningens kritiska frågor riktades enbart mot RFSL, medan både hyresvärd och politiker - som först sålt ut lokalerna och sedan inte tillfört medel för hyreshöjningen - undgick granskning.

Apropå gräsrotsorganisationer arrangerades under fredagen ett särskilt nätverksmöte för "small community archives". En av organisatörerna, Graham Willett från Australian Lesbian and Gay Archives, berättade att upprinnelsen var mångas upplevelser under ALMS-konferensen i London 2016, där man sett att större, etablerade institutioner tagit allt mer plats i programmet. För att behålla och stärka engagemanget från organisationer grundade i sociala rörelser ville man nu därför skapa ett forum där dessa kunde träffas och knyta kontakter med varandra. Redan inledningsvis konstaterades att Berlinupplagan av

ALMS inte hade samma institutionella slagsida, och intresset av att delta fick också arrangörerna att lite hastigt tänka om kring nätverksmötets upplägg - bara introduktionsrundan tog tjugo minuter, så därefter bröts mötet upp i mindre grupper. I sammanfattningen av diskussionerna hördes konsensus kring behovet av fortsatt kommunikation organisationerna emellan, och resultatet blev en maillista som förhoppningsvis kan ligga till grund för framtida samverkan och informationsutbyten.

Utöver personer aktiva i ABM-verksamheter var det också många historiker och forskare bland deltagarna, vilket innebar många intressanta exempel på vad det går att göra med det material som samlas i arkiv, bibliotek och museer. Geraldine Fela redogjorde för sina studier kring den vårdpersonal som deltog i tvångsomhändertagandet av personer med aids i Australien, en nedtystad historia som visar på vikten av att bevara även de berättelser som dokumenterar smärtpunkter och gör det möjligt att ställa kritiska frågor till samhället och oss själva. Ramy Khouili nystade ut bakgrunden till Tunisiens antisodomilagstiftning från 1913 - det har tidigare debatterats om i vilken mån den bör ses som ett uttryck för kolonialism eller en anpassning till lokal shariatradition. Genom studier av förarbeten och jämförelser med annan fransk kolonial straffrätt konstaterade Khouili att de franska tjänstemännen huvudsakligen kringgått de muslimska rättskunniga i författandet av paragrafen. Maria Bühner har i sin forskning undersökt hur den östtyska säkerhetspolisen övervakade och utövade repression mot en framväxande lesbisk rörelse under 1980-talet. Stasi-arkiven är en oerhört rik källa som också kan ge inblickar i både vardagsliv och motstånd, men Bühner poängterade att de så klart ger en ensidig och gravt vinklad bild, och att tillgängligheten till arkivmaterialet också är kringskuren av strikta regler som gör att historien fortfarande har luckor.

Konferensen bjöd också på praktisk inspiration, inte minst genom flera presentationer om olika samarbeten mellan tyska/tyskspråkiga arkiv och bibliotek. Sabine Balke Estremadoyra berättade om Digitales Deutsches Frauenarchiv, ett projekt som bygger vidare på en lång tradition av samarbete mellan tyska kvinnoarkiv. Andreas Brunner, Carina Klugbauer och Hannes Hacke presenterade QueerSearch, en planerad samsökningsportal för femton arkiv och bibliotek i Tyskland, Österrike, Schweiz och Nederländerna. Eugen Januschke och Ulrike Klöppel delade med sig av arbetet med European HIV-/AIDS Archive, ett projekt vid Humboldtuniversitetet i Berlin som huvudsakligen samlar material från organisationer i Tyskland, Polen, Turkiet och Storbritannien med syfte att göra det digitalt tillgängligt. Att det finns sådana redan etablerade och fungerande regionala samarbeten och nätverk tänker jag bådär gott för den ansats till mer global samverkan som gjordes under fredagens nätverksmöte.

Matnyttig var också den presentation Jack van der Wel och Walter Walker höll om arbetet med en förkortad och uppdaterad version av Homosaurus, en ämnesordlista som QRAB planerar översätta till svenska och implementera i vår egen katalog. Den förkortade versionen togs fram för att göra det enklare att börja använda ämnesorden, samtidigt som listan också genomgår kontinuerlig revision för att på bästa sätt spegla en queer värld i ständig förändring. Presentationen illustrerade också vikten av översättningar och anpassningar av ämnesord till olika kontexter: ett exempel på ett ämnesord de haft mycket diskussioner kring var engelskans "sex", där resultatet blev en uppdelning i "sex (act)" och

“sex (body)” - en distinktion som ju inte behövs på samma sätt för svenskans “sex” och “kön”, där å andra sidan “kön” kan behöva definieras som socialt eller biologiskt.

På den lättsammare sidan vill jag också nämna utställningarna runt om i konferenslokalen, de många filmvisningarna (som dessvärre ofta sammanföll med lunchpausen - och ingen mat fick tas med in i filmsalongen) och inte minst teateruppsättningen “The Einstein of sex” som den danska ensemblen Livingstones Kabinet satte upp på torsdagskvällen - en folkbildande pjäs i fri form om historien om Magnus Hirschfeld, grundaren av det sexualvetenskapliga institut som 100 år tidigare slagit upp portarna bara några meter från scenen.

Sammanfattningsvis kan jag inte annat än glädjas åt att ha tagit del av konferensen, och vill återigen tacka Svensk Biblioteksforening, som möjliggjorde resan med ett stipendium. När och var nästa ALMS-konferens kommer att hållas är inte bestämt - Skeivt arkiv i norska Bergen, The ArQuives i kanadensiska Toronto och GLBT Historical Society i San Francisco, USA, anmälde alla intresse som arrangörer. Oavsett vad hoppas jag kunna vara med igen!

Konferensdeltagare på trappan utanför konferenslokalen,
Haus der Kulturen der Welt.